
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 35.073.53:351.72(477)

А. В. Кунденко, к.е.н., доцент,
М. С. Дорош, к.т.н., доцент,
К. Тарасенко, студент

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ
ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В КОНТЕКСТІ
СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

У статті проведено аналіз сучасного стану державних закупівель в Україні, як елементу стратегії управління державними фінансами. Визначено необхідність приведення законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до міжнародних норм для забезпечення реалізації стратегії європейської інтеграції України.

Ключові слова: державні закупівлі, боротьба з корупцією, норми Європейського Союзу.

А. В. Кунденко, к.э.н., доцент,
М. С. Дорош, к.т.н., доцент,
К. Тарасенко, студент

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В КОНТЕКСТЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЫ

В статье проведен анализ современного состояния государственных закупок в Украине, как элемента стратегии управления государственными финансами. Определена необходимость приведения законодательства в сфере государственных закупок в соответствие с международными нормами для обеспечения реализации стратегии европейской интеграции Украины.

Ключевые слова: государственные закупки, борьба с коррупцией, нормы Европейского Союза.

A. V. Kundenko, candidate of economic sciences, associate professor,
M. S. Dorosh, candidate of technical sciences, associate professor,
K. Tarasenko, student

**CURRENT STATUS AND FUTURE IMPROVEMENT PERSPECTIVES OF
GOVERNMENT PURCHASES SYSTEM IN THE CONTEXT OF STRATEGIC
DEVELOPMENT OF UKRAINE**

The author of the paper analysed the current state of public procurement in Ukraine as a part of a strategy of public finance management. The necessity of correcting the legislation on public procurement in line with international standards to ensure the implementation of the strategy of European integration of Ukraine is identified.

Keywords: public procurement, anti-corruption, the European Union.

Актуальність теми дослідження. Згідно зі «Стратегією розвитку системи управління державними фінансами» [8] система державних закупівель повинна відігравати стратегічну роль у розвитку України, зокрема

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

сприяти належному державному управлінню, соціальній підзвітності та сталому розвитку країни. Враховуючи сучасний курс України, який орієнтований на євроінтеграцію, актуальним питанням є підвищення рівня конкуренції у сфері державних закупівель з урахуванням міжнародних норм законодавства ЄС та норм і правил СОТ. У свою чергу, забезпечення добросовісної конкуренції в сфері державних закупівель передбачає постійний моніторинг та подальшу розробку і впровадження заходів нормативно-правового, інституційного, антимонопольного, інформаційно-технічного та кадрового забезпечення в системі державних закупівель.

Постановка проблеми. За останні роки слід відмітити наявність позитивних тенденцій в розвитку системи державних закупівель. Проте функціонування зазначеної системи на даний час пов'язане з низкою недоліків, а саме [8]: внесенням непослідовних змін до законодавства у сфері державних закупівель; високим рівнем використання неконкурентних процедур; відсутністю єдиного підходу до організації та проведення навчання і підвищення кваліфікації спеціалістів даного напрямку. Зазначені недоліки зумовлюють наявність недовіри суб'єктів господарювання до системи державних закупівель та недостатній рівень ефективності використання державних коштів.

Особливо важливою проблемою в системі організації державних закупівель є високий рівень корупції. Наша держава, посідаючи 144 місце у рейтингу сприйняття корупції (поруч з Бангладеш, Камеруном, ЦАР, Конго, Сирією), залишається однією з найбільш корумпованих держав Європи. Корупція є однією з причин незадовільного економічного стану держави [6].

Сфера державних закупівель є однією з найбільш корумпованих в економіці нашої країни. Проведення процедур державних закупівель на засадах «тіньової» конкуренції зумовлює неефективне витрачання суспільних коштів, коштів платників податків, що негативно впливає на стан економіки країни.

Тому на даний час потребує вирішення проблема вдосконалення нормативно-правової бази та організаційно-інституційних, економічних механізмів регулювання системи державних закупівель в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науковій літературі та засобах масової інформації проблематиці проведення державних закупівель у нашій державі приділяється значна увага. Зокрема, дане питання розглядали у своїх наукових працях Мельничук Т. В., Юдицький О. Л., Черней А. В., Хусанова К. Ю., Белкін Л. М. та інші.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Відзначаючи значні напрацювання законодавчого, наукового та практичного характеру в сфері управління державними закупівлями, подальшого дослідження потребують проблеми гармонізації сучасного законодавства та процедур управління державними закупівлями для забезпечення реалізації Стратегії розвитку системи управління державними фінансами та стратегії європейської інтеграції України.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження основних механізмів і правил здійснення державних закупівель, вивчення основних змін законодавчих актів, що регулюють даний процес, а також аналіз проблеми подолання корупції в контексті європейської інтеграції України.

Виклад основного матеріалу. В Україні державні закупівлі регулюються Законами України «Про здійснення державних закупівель», «Про особливості здійснення закупівель в окремих сферах господарської дія-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

льності», «Про державний матеріальний резерв», «Про державне оборонне замовлення», «Про особливості здійснення закупівлі за державні кошти послуг поштового зв'язку, поштових марок та маркованих конвертів» та іншими нормативними актами.

Закупівля здійснюється відповідно до річного плану, шляхом застосування однієї з таких процедур: відкриті торги, двоступеневі торги, запит цінових пропозицій, попередня кваліфікація учасників, закупівля в одного учасника [1].

Замовниками можуть виступати центральні та регіональні органи влади, органи місцевого самоврядування, державні підприємства та підприємства, в яких частка держави в статутному капіталі становить не менше 50%.

З 2000 р. до 2010 р. проведення державних закупівель відбувалося відповідно до закону України «Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти». В період дії Закону фактично відбувалося розпорошення повноважень, функцій та відповідальності між різними державними органами, а також в системі державних закупівель існував недержавний орган – неприбуткова спілка громадських організацій Тендерна Палата України, яка майже повністю контролювала весь процес державних закупівель [9].

Вже на той час країна зіткнулася з проблемою приведення українського законодавства у відповідність до норм Європейського Союзу, а отже, створення прозорого, недискримінаційного, конкурентного і відкритого процесу конкурсних торгів у сфері державних закупівель.

Відповідно до цих вимог, у 2010 році було прийнято Закон України «Про здійснення державних закупівель», що було прогресом у поступовому вдосконаленні цієї процедури. Протягом 2011-2012 рр. до законодавчих документів у сфері державних закупівель було внесено 16 змін, більшість з яких були спрямовані на непоширення дії Закону, що суперечить основним принципам здійснення державних закупівель, а також існуючим та майбутнім міжнародним зобов'язанням України [8].

Аналізуючи стан проведення державних закупівель в останні роки, можна зробити висновок про досить значну ємність ринку державних закупівель. За даними веб-порталу «Державні закупівлі», в 2013 р. замовниками було опубліковано в інформаційному бюлетені «Вісник державних закупівель» 76804 оголошення про проведення процедур закупівель, що на 34,01% менше, ніж у 2012 р. [2]. Частка оголошень про проведення конкурентних процедур у 2013 р. складала 53,7%, тобто замовники в більшості випадків обирали процедуру відкритих торгів.

Як позитивний фактор слід відмітити зменшення частки відмінених процедур або процедур, визнаних такими, що не відбулися. У 2013 р. ця частка склала 20,17%, що на 4,38% менше, ніж у 2012 р. Основними причинами відміни торгів можна визначити невідповідність пропозицій процедурі проведення торгів, а також неможливість усунення порушень законодавства, в тому числі через наявність фактору корупції.

У 2013 р. у процедурах закупівлі за державні кошти взяли участь 131504 суб'єкта господарської діяльності, з яких 66907 суб'єктів стали переможцями. Загалом, серед укладених договорів 99,82% припадало на договори з вітчизняними суб'єктами господарювання.

Загальна сума коштів, на яку було укладено договори, у 2013 р. значно зменшилася, порівняно з попередніми роками (рис. 1).

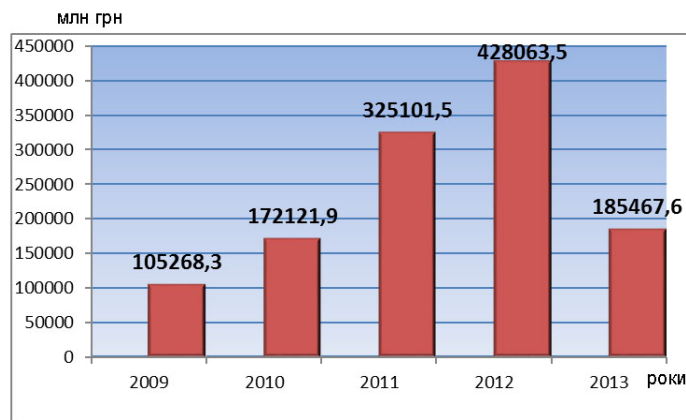
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Рис. 1. Динаміка вартості укладених договорів
Джерело: складено авторами на основі [10].

Зменшення вартості укладених договорів значною мірою пояснюється зменшенням кількості оголошень, що пов'язано зі змінами законодавства, за якими закупівлі з 2013 р. здійснювалися лише підприємствами за державні кошти [2].

За інформацією Держказначейства, в 2013 р. органами Казначейства надано 423 попередження про неналежне виконання бюджетних зобов'язань в частині виявлених порушень вимог у сфері закупівель на загальну суму 407991,4 тис. грн [2].

За даними Служби Безпеки України, в 2012 р. від 50 до 75 % бюджетних асигнувань під час проведення процедур держзакупівель здійснювалися з порушеннями, а втрати від корупційних оборудок становили 10-15 % (35-52,5 млрд грн) видаткової частини Державного бюджету щорічно, у той час як частка державних закупівель в Україні складала від 13 до 18 % ВВП країни, або від 37 до 45 % загальних видатків держави [3, 6].

В останні роки здійснення процедур державних закупівель відбувається на основі схеми, представленої на рис. 2.

Здійснення регулювання та контролю у сфері держзакупівель відбувається відповідно до ст. 7 Закону України «Про здійснення державних закупівель». Контроль у сфері державних закупівель віднесено до компетенції Державної казначейської служби України, Рахункової палати, Антимонопольного комітету України, Державної фінансової інспекції та Державної служби статистики.

Якщо функцію регулювання і координації Законом надано лише одному суб'єкту - Міністерству економічного розвитку і торгівлі, то повноваження щодо контролю розподілено між різними державними органами, відповідно до їхньої компетенції [4].

Основне завдання Державної казначейської служби України щодо контролю - перевірка наявності всіх необхідних документів по процедурі державних закупівель, передбачених Законом, і недопущення здійснення платежів при порушеннях вимог щодо їхньої відповідності законодавчим нормам, та в інших випадках, встановлених Законом.

Контроль Рахункової палати у сфері державних закупівель здійснюється в рамках контролю за використанням бюджетних коштів (Закон України «Про рахункову палату» від 11.07.1996 р.).

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

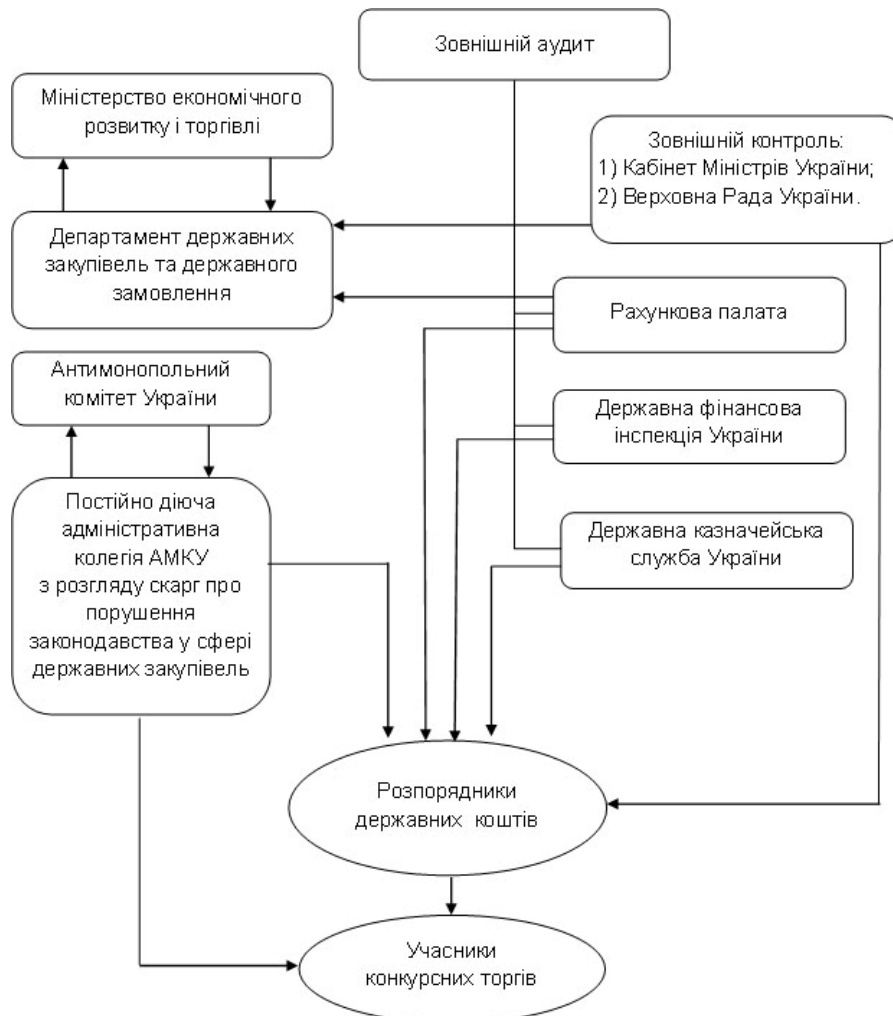

Рис. 2. Схема здійснення державних закупівель

Антимонопольний комітет України є органом досудового оскарження порушень при проведенні процедур державних закупівель. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про встановлення розміру плати за подання скарги». Така плата справляється у розмірах: 5 тис. гривень – у разі оскарження процедури державної закупівлі товарів або послуг; 15 тис. гривень – у разі оскарження процедури державної закупівлі робіт [7].

Держфінінспекція проводить аналіз дотримання підконтрольними їй установами законодавства про держзакупівлі шляхом проведення аудитів, інспектувань та перевірок.

Проте наявність порушень законодавства та елементу корумпованості в системі державних закупівель вимагає подальшого врегулювання процесів управління та контролю, а також адаптації законодавства відповідно до нових вимог, зумовлених стратегією євроінтеграції України.

Так, відповідно до тексту Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони [11], яка була підписана 27 червня 2014 р., сторони визнають внесок прозорого, недискримінаційного, кон-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

курентного і відкритого тендерного процесу у сталий економічний розвиток і ставлять за свою мету ефективно, взаємне і поступове відкриття відповідних ринків закупівель (стаття 148).

Отже, приведення законодавства до норм Європейського співтовариства, з одного боку, дозволить державі ефективніше витратити бюджетні кошти та закупувати більш якісні товари та послуги, а з іншого – відкриє широкі можливості для участі українських виробників у конкурсних торгах з державних закупівель країн-членів ЄС, що, у свою чергу, сприятиме економічному розвитку нашої держави. Також в угоді міститься чітка вимога до здійснення інституційної реформи в сфері державних закупівель, що дасть змогу визначити необхідні спеціалізовані державні органи з питань закупівель і чітко розмежувати їхні функції та повноваження. Так, у статті 150 зазначено: у рамках інституційної реформи Україна, зокрема, повинна визначити:

- центральний орган виконавчої влади, відповідальний за економічну політику, наділений повноваженнями щодо послідовної політики в усіх аспектах, пов'язаних із державними закупівлями;

- неупереджений та незалежний орган, завданням якого є перегляд рішень, прийнятих замовниками в процесі укладання контрактів. У цьому контексті поняття «незалежний» означає, що цей орган є органом державної влади, відокремленим від усіх замовників та економічних операторів. Рішення, прийняті таким органом, можуть переглядатися у судовому порядку [11].

З метою усунення недоліків у сфері державних закупівель, а також гармонізації законодавства України з міжнародними нормами та правилами, 10 квітня 2014 р. було прийнято новий Закон України «Про здійснення державних закупівель» №1197-VII, проект якого був розроблений Мінекономрозвитку з метою спрощення процедур державних закупівель, підвищення рівня прозорості та відкритості здійснення закупівель, створення умов для подолання корупції у сфері державних закупівель, а також наближення вітчизняного законодавства до європейських стандартів.

До найбільш суттєвих змін, що спрямовані на спрощення процедур закупівель, можна віднести такі [5]:

- зменшено строки для подання пропозицій конкурсних торгів (цінових пропозицій) та строки укладення договору про закупівлю;

- скасовано необхідність публікації інформації про закупівлю в друкованих виданнях. Відповідно до Закону, вся інформація про закупівлі обов'язково оприлюднюється на веб-порталі Уповноваженого органу (tender.me.gov.ua);

- передбачено можливість подання інформації під час проведення процедури закупівлі не лише у письмовій формі, а й у вигляді електронного документу.

Для створення передумов щодо запобігання безконтрольному використанню коштів та недопущення корупції нормами Закону:

- суттєво зменшено кількість випадків, на які не поширюється дія Закону;
- скорочено перелік підстав для застосування неконкурентної (переговорної) процедури;

- надано право громадськості бути присутніми при розкритті пропозицій конкурсних торгів та здійснювати фіксацію технічними засобами;

- впроваджено норму щодо відхилення пропозицій учасника, який є пов'язаною особою, зокрема, з членом (членами) комітету з конкурсних торгів замовника;

- запроваджено новий випадок відмови участі в торгах, якщо учасник протягом останніх трьох років притягувався до відповідальності за порушення у ви-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

гляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій (змов), які стосуються спотворення результатів торгів (тендерів);

– передбачено оприлюднення на веб-порталі Уповноваженого органу всієї інформації про здійснення процедур державних закупівель, починаючи з розміщення річних планів і закінчуючи звітом про виконання договору про закупівлю, що дозволяє створити підґрунтя для контролю за процесом здійснення закупівель як громадськістю, так і контролюючими органами.

Проаналізувавши зміни, можна зробити висновок про суттєві досягнення в процесі вдосконалення головного законодавчого акту в сфері державних закупівель. Нова редакція Закону, разом з механізмами його впровадження в життя, однозначно дасть змогу зробити процедури закупівлі більш прозорими та ефективними, зведе до мінімуму можливі прояви корупції на всіх етапах здійснення закупівель. Однак все це стане реальним тільки у поєднанні з приведенням всіх нормативних актів у відповідність із даним законом, а також встановленням більш жорстких санкцій до порушників.

Для забезпечення подальшого вдосконалення системи державних закупівель, відповідно до стратегічних напрямків розвитку України, необхідно вирішити наступні завдання:

1. Завдання середньострокового характеру [8]:

- посилити та зміцнити міжнародне співробітництво у сфері державних закупівель;
- забезпечити стале функціонування інституціональної системи державних закупівель;
- вдосконалити інформаційно-технічне та кадрове забезпечення в системі державних закупівель.

2. Завдання довгострокового характеру [8]:

- гармонізувати державне законодавство з нормами і правилами директив ЄС;
- підвищити рівень довіри до сфери державних закупівель.

Виконання поставлених завдань дозволить підвищити ефективність та керуваність процесу державних закупівель; підвищити рівень конкуренції, прозорості, відкритості та ефективності державних закупівель; гармонізувати нормативно-правову базу зі стандартами ЄС; удосконалити систему підготовки та перепідготовки кадрів, а також підвищити рівень обізнаності громадян щодо правил здійснення державних закупівель [8].

Висновки. Система державних закупівель є важливим елементом Стратегії розвитку системи управління державними фінансами та стратегії європейської інтеграції України. На даний час зроблено чимало кроків для приведення українського законодавства у сфері державних закупівель до європейських стандартів. Зокрема, нова редакція Закону «Про здійснення державних закупівель» є основою для подальшого вдосконалення всієї системи здійснення процедур закупівель за державні кошти. Незважаючи на існуючі недоліки, подальші дії з удосконалення механізму управління державними закупівлями, в тому числі нейтралізація дії чинника корупції, забезпечить для України можливість реалізації всіх стратегічних напрямків її розвитку та повноцінне становлення країни як члена Європейського Союзу.

Література

1. Державні закупівлі [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії - вільної енциклопедії. - Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD>

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

- %D1%96_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%96
2. Звіт щодо аналізу функціонування системи державних закупівель у січні-грудні 2013 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [me.kmu.gov.ua/file/link/233346/file/Zvit\(2\).doc](http://me.kmu.gov.ua/file/link/233346/file/Zvit(2).doc).
 3. Інформативний лист щодо видів порушень при проведенні процедур закупівель [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України // Департамент державних закупівель та державного замовлення. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=InformativniListSchodoVidivPorushenPriProvedenniProtsecurZakupivel>.
 4. Контроль у сфері державних закупівель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua-tenders.com/legislation/explanations/237167>.
 5. Лист інформативного характеру [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – Режим доступу: <http://www.ua-tenders.com/legislation/explanations/246155/>.
 6. Подолання системної корупції у сфері державних закупівель. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1414/>.
 7. Про встановлення розміру плати за подання скарги відповідно до статті 18 Закону України «Про здійснення державних закупівель»: Постанова від 28.07.10 р. №773 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/773-2010-%D0%BF>.
 8. Про стратегію розвитку системи управління державними фінансами: Розпорядження від 01.08. 2013 р. № 774 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR130774.html.
 9. Процес державних закупівель в Україні: проблеми та рекомендації щодо їх вирішення: Позиційний документ [Електронний ресурс] / Робоча група Громадської ради при Міністерстві економіки України Інституту економічних досліджень та політичних консультацій. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2007/2007_11_State%20procurement%20system/Project%20output/2007_11_ukr_1.pdf.
 10. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
 11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.

References

1. Derzhavni zakupivli [State purchases]. (n.d.). *uk.wikipedia.org* Retrieved from http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%96_%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%96 [in Ukrainian].
2. Zvit shchodo analizu funktsionuvannia systemy derzhavnykh zakupivel u sichni-hrudni 2013 roku [Report on the analysis of the functioning of state procurement system in January-December 2013]. (n.d.). *me.kmu.gov.ua* Retrieved from [me.kmu.gov.ua/file/link/233346/file/Zvit\(2\).doc](http://me.kmu.gov.ua/file/link/233346/file/Zvit(2).doc). [in Ukrainian].
3. Ministry of economic development and trade of Ukraine. (n.d.). *Informatyvnyi lyst shchodo vydiv porushen pry provedenni protsecur zakupivel [Informative letter regarding the types of violations in the procurement]*. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?title=InformativniListSchodoVidivPorushenPriProvedenniProtsecurZakupivel>. [in Ukrainian].
4. Kontrol u sferi derzhavnykh zakupivel [Control in sphere of public procurement]. (n.d.). *www.ua-tenders.com*. Retrieved from <http://www.ua-tenders.com/legislation/explanations/237167> [in Ukrainian].
5. Lyst informatyvnoho kharakteru [Informative letter]. (n.d.). *www.ua-tenders.com*. Retrieved from <http://www.ua-tenders.com/legislation/explanations/246155/>. [in Ukrainian].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

6. National Institute of strategic investigations under the President of Ukraine. (n.d.). *Podolannya systemnoi koruptsii u sferi derzhavnykh zakupivel. Analitichna zapyska [Overcoming the systemic corruption in sphere of public procurement. Analytical note]*. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/1414/>. [in Ukrainian].

7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2010). *Pro vstanovlennia rozmiru platy za podannia skarhy vidpovidno do statti 18 Zakonu Ukrainy «Pro zdiisnennia derzhavnykh zakupivel»: Postanova vid 28.07.10 r. #773 [On establishing fees for filing a complaint according to Article 18 of the Law of Ukraine "On Public Procurement": Decision on 7/28/10 №773]*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/773-2010-%D0%BF>. [in Ukrainian].

8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2013). *Pro stratehiiu rozvytku systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy : Rozporiadzhennia vid 01.08. 2013 r. # 774 [On the strategy development system of public finance management : the order of 01.08. 2013 p. № 774]*. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR130774.html. [in Ukrainian].

9. Working Group of Public Council under the Ministry of Economy of Ukraine Institute of Economic Research and Policy Consulting. (2007). *Protses derzhavnykh zakupivel v Ukraini: problemy ta rekomendatsii shchodo yikh vyrishennia: Pozytsiinyi dokument [The process of public procurement in Ukraine: problems and recommendations for their solution: Position Paper]*. Retrieved from http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2007/2007_11_State%20procurement%20system/Project%20output/2007_11_ukr_1.pdf. [in Ukrainian].

10. State Statistics Committee of Ukraine. (n.d.). *Statystychna informatsiia [Statistical information]* Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>. [in Ukrainian].

11. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [The Association Agreement between Ukraine, on the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other part]. (n.d.). www.kmu.gov.ua. Retrieved from http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535. [in Ukrainian].

Надійшла 23.04.2014 р.